

Otázky pro vrcholné představitele oboru klinické biochemie

Dnešní rozhovor je s člověkem, kterého jistě zná celá společnost klinické biochemie – paní Ing. Jaroslava Vávrová je mnohaletou členkou výboru Společnosti, mnoho let vykonává funkci vědecké sekretářky, je tou, která zajišťuje všechnu hromadnou elektronickou korespondenci s členy ČSKB, je zástupkyní vedoucího redaktora Klinické biochemie a metabolismu, mnoho let učí na Katedře klinické biochemie IPVZ – mohl bych pokračovat ještě dlouho.

Je obecně známou pravdou, že ten kdo je hodně „vidět“, dostává ve volbách hodně hlasů, ať vlastně dělá a říká cokoli – odstrašujícím příkladem mohou být některé volby politiků. Když však Ing. Vávrová

získala ve druhém kole voleb výboru České Společnosti klinické biochemie vůbec nejvíc hlasů, nebylo to proto, že by byla v tom politickém slova smyslu „hodně vidět“; bylo to nepochybně proto, že hodně pracuje a že si jí hodně členů Společnosti váží a že oceňují, co všechno pro Společnost a obor dělá.

Já ji pochopitelně znám nejen jako vědeckou sekretářku výboru ČSKB, ale jako člověka, který na našem pracovišti vlastně začínal, který na něm je doposud, který se podílel na jeho slavných letech – a který z něj nikdy neodešel, byť by jí jistě chtěli na mnoha místech republiky. Znáám ji také jako člověka, který se vyjadřuje s rozvahou, a tak vás prosím, abyste četli rozhovor pozorně a zamýšleli se nad ním.

Dobré přemýšlení!

Vladimír Palička

1. Jak dlouho v oboru pracujete?

K letošnímu 1. srpnu 25 let.

2. Chtěla jste dělat KB a priori nebo vás k tomu někdo/něco přivedlo? Co? Kdo?

O oboru mě „souzeném“ jsem v době rozhodování se o budoucím povolání netušila vůbec nic. Na vysoké škole jsem absolvovala zkoušku z dvousemestrálního předmětu „Biochemie“ s pocitem, že něco tak komplikovaného je lepší mít už za sebou. Já a obor klinické biochemie jsme se potkaly před těmi dvaceti pěti lety náhodou, já jsem neviděla svou budoucnost ve slévání barevných fotografických emulzí a moje jmenovkyně na mém tehdejší pracovišti v tom, že se také jmenuji Jaroslava Vávrová a že nás, k jejímu neprospěchu, kolegové odlišovali generačně; dlužím paní inženýrce za doporučení jít se ihned informovat na možnost perspektivního zaměstnání pro mladého chemika ve FN Hradec Králové celá ta léta poděkování.

3. Koho jste považovala za leadera oboru v dobách vašich začátků a čeho jste si na něm cenila nejvíce (chcete-li tak i čeho nejméně)?

Při svých kliniko-biochemických začátcích jsem s úctou vzhlížela ke všem svým spolupracovníkům ochotným pomoci mi orientovat se. V nejbližším okolí mne velmi motivovala možnost učit se a naučit se, měla jsem a dosud mám zejména velmi vstřícného přednostu, už tehdy výraznou osobnost na scéně klinické biochemie, tehdy primáře, nyní profesora Paličku. Osobnosti oboru pro mne byly především synonymem vzdělanosti a vzhlížela jsem

k nim s bezmeznou úctou, první roky jsem se učila z knih profesorů Hořejšího a Homolky; mé první veřejné vystoupení provázal rozklepaný hlas i kolena z představy nevyhnutelnosti diskusní otázky přítomného pana profesora Masopusta (dodnes si ji pamatuji); Engliš, Kazda, Hyánek, Nejedlý, Buryška, Kalla, Štern – to byly pro mne osobnosti, které jsem zpočátku znala jen z doslechu, z časopisů Biochemia Clinica Bohemoslovaca a z tehdy vycházejících „Informací čs. společnosti klinické biochemie“ a byly pro mne symboly konkrétní podoby oboru, v němž jsem se ocitla a pokouším se mu dosud svým působením přispět.

4. Čeho si ze své kariéry v oboru vážíte nejvíce? Jaký největší pokrok vidíte v oboru za dobu svého působení a v posledních letech zvláště?

Považuji za úžasné, jakých všech změn jsem mohla být svědkem, účastníkem i spolutvůrcem; od barevných zkumavkových reakcí k automatickým analyzátorům, od elektroforézy na papíře přes izotachoforézu a chromatografii k nanotechnologiím.

Váším si mezilidských vztahů a kolegiality, na pracovišti i mimo něj. Váším si možností i prostoru mě daného k řadě paralelních činností. Mou kariéru a působení v oboru nepochybně ovlivnila řada dalších osobností krom již výše jmenovaných, za všechny si dovoluji na tomto místě jmenovat dvě. Setkání s Tondou Jaborem mi přineslo příležitost navzdory vzdělání „jen chemickému“ podílet se na mnohaleté spolupráci kolektivu autorů projektu Encyklopedie i na tvorbě NČLP; naše dlouholetá spolupráce se také promítá do mého lektorského působení v kurzech

Katedry klinické biochemie IPVZ. Druhou osobností je Bedřich Friedecký, spolupráci a přátelství s ním si považuji velmi; čas společně strávený mne neustále obohacuje a myslím, že výsledky naší spolupráce jsou občas i veřejně patrné, v posledních pěti letech třeba redakční práce na podobě časopisu *Klinická biochemie a metabolismus*.

5. Co byste udělala jinak?

Tak to opravdu nevím. Nepatřím mezi kverulanty, co jsou „po bitvě každý generálem“. Snažím se racionálně vyhodnocovat zdařilé i méně povedené kroky, obojí každý život přináší a obojí lze pozitivně zúročit. Už je tomu čtvrt století, co jsme se my dva potkali a mám stále dojem, že to setkání pro můj profesní život bylo podstatné, pracuji na pracovišti, které je celorepublikově významné, určitě jsem ve své praxi i díky tomu měla nadstandardní příležitosti realizovat se. Měla jsem něco udělat jinak? (Ptám se tázajícího se).

6. V čem je dnešní KB jiná než před 20 lety – v lepším a v horším?

Klinická biochemie je nepochybně jiná díky nesmírnému pokroku posledních desetiletí – vývoj technologií a metod, využívání počítačů, laboratorní a nemocniční informační systémy, poznání medicínských souvislostí směrem k molekulární úrovni.

Máme k dispozici mnohonásobně dostupnější odborné informace, máme možnosti mnohem rychleji a účinněji komunikovat, někdy mám ale pocit, že se spíš necháváme zaplavovat a nedostatečně rozlišujeme a využíváme to podstatné. V mých očích těch 20 let přineslo mnoho možností využitých ve prospěch pacientů, ale současně si vybírá i svou daň za komercializaci v podobě závisti, polarizace vztahů, leckdy v obcházení pravidel.

7. Máte „absolutní moc“ (systém zlatá rybka) pro 3 činy v oboru. Co uděláte a co v oboru změníte?

Ačkoli jsem narozena ve znamení ryb, obávám se, že mnoho nezměním, přestože moje první přání by splnitelné být mohlo. Přála bych si maximální vzájemnou spolupráci různých kategorií pracovníků, protože to je jedna z významných nedoceňovaných deviz tohoto oboru. Na úrovni VŠ by se měli analytici a lékaři chtít vzájemně doplňovat a tvořit kompaktní tým.

Druhé přání by směřovalo ke změnám ve vzdělávání laborantů, současný stav mi připadá velmi nešťastný a pro mladé adepty odrazující.

Třetím přáním bych změnila zásady přístupu k vědecké serióznosti při tvorbě a validaci nových diagnostik, abychom „za pochodu“ nedotvářeli ana-

lytická pravidla a interpretační výstupy analyticky ukvapených a klinicky nedostatečně validovaných diagnostických souprav, obojí navenek v současnosti ubírá autoritu oboru samotnému a jistotu pacientovi jakožto cílovému uživateli našich služeb.

8. Má být (a je?) laboratorní medicína nebo separované obory? Je to jiné, mluvíme-li o oboru a/ nebo o integrované laboratoři?

Odborná periodika chrlí nepřeborné množství informací dokladujících těžko oddělitelné prolínání se různých laboratorních oborů. V praxi je ale vždycky všechno v lidech, je-li vůle spolupracovat, mohou i odborníci různých oborů spolu pracovat. Příklad mi to logické. V našich podmínkách mám ale spíš pocit, že vize laboratorní medicíny je v tomto kontextu doposud spíš utopickou představou.

9. Kam má KB směřovat a kam česká KB směřuje?

Laboratorně i klinicky by měla KB směřovat jednoznačně ke zvýšení péče a bezpečnosti pacienta, nástrojem laboratorních pracovníků by jistě mělo být zázemí přesně definovaných standardů, mezilaboratorně dobře srovnatelných parametrů a kvalifikovaný personál všech úrovní. Odborně má klinická biochemie přinášet podložené a erudované informace, být vždy o krůček napřed, současná realita je i v klinické biochemii na můj vkus více uspěchaná a leckdy tím pádem trochu povrchní.

10. Šla byste do toho znovu?

S nynějšími informacemi o oboru určitě ano; s nynějšími možnostmi bez informací o existenci tohoto oboru bych asi šla cestou jinou – vždycky mě hodně lákalo restaurátorství.

11. Jste po několika "sezón" členkou výboru ČSKB, dokonce jeho vědeckou sekretářkou. Jak moc je ČSKB brána jako rozhodující partner při jednáních o perspektivách a aktivitách oboru, jednání s pojišťovnami atd.

Za těch několik sezón vnímám roli ČSKB v jednáních spojených s perspektivami a aktivitami oboru jako jednu z klíčových posláných odborné společnosti. Neumím posoudit, do jaké míry je ČSKB vnímána jako rozhodující partner v řadě jednání, nicméně je nepochybné, že respekt názoru si obecně odborné společnosti i díky aktivitám ČLS JEP v posledních letech vydobily. Biochemici a jejich odborné zázemí zaujímali mezi laboratorními obory v posledních desetiletích vždy aktivní roli při definování postupů, pravidel a doporučení, při tvorbě sazebníku zdravotních výkonů, kontrolních systémů a všech

podstatných souvislostí směřujících k průkazu dobře prováděné laboratorní i interpretační práce. ČSKB má pevně položené základy a dobrý důvod být hrdá na své zakladatele, má samozřejmě také povinnost na těchto základech stavět dál. Vyžaduje to pochopitelně aktivně profesionální přístup představitelů oboru k současným otázkám a zároveň výchovu nastupující generace odborníků ochotné v nedaleké budoucnosti převzít štafetu nejen z důvodů zájmu o jednání s pojišťovnamy.

12. V letošních volbách do výboru ČSKB jste získala nejvíce hlasů. Bývalo přinejmenším morálním právem, aby se člověk s největším počtem hlasů stal předsedou Společnosti. Proč nejste předsedkyní?

Příznám se, že první pohled do výsledkové listiny mne velmi překvapil, druhý velmi potěšil jako ocenění těch snad i užitečně uplynulých dvanácti let v roli vědecké sekretářky a třetí velmi zarazil pohledem do možných scénářů příštích měsíců. Po zveřejnění výsledků jsem obdržela několik povzbudivých e-mailů vyzývajících k využití zmíněného „morálního práva“, po několikadenním přemítání jsem ale dospěla k závěru, že ke svým dobrovolným činnostem chci přistupovat s maximálním přesvědčením a že jsem i sama sobě zveřejněným předvolebním bonmotem podmínky stanovila jednoznačně. Moje současné zastoupení ve výboru do dvou funkcí – místopředsedkyně a vědecké sekretářky, domnívám se, je zohledněním výsledku voleb.

13. Jste zástupkyní vedoucího redaktora KBM. Jakou předpokládáte budoucnost časopisu? Bude se orientovat především na původní vědecké práce nebo spíše na práce edukačního charakteru? Má ambice ucházet se o získání impakt faktoru? Pokud ano, bude muset být asi hodně vědecký a určitě v angličtině. Půjdete tímto směrem?

Redakční práce je jednou z těch, o nichž jsem přesvědčena, že stojí za to jim věnovat čas. S dr. Friedeckým se snažíme do redakčního plánu časopisu zařazovat příspěvky edukačního charakteru, věnujeme hodně času a s přispěním recenzentů i trpělivosti začínajícím autorům, hledáme témata aktuální, informativní i perspektivně nová. Znamená to tedy, že spektrum je otevřeno a do budoucnosti by mohlo být zachováno zastoupení edukace i vědy. Časopis je zařazen na tzv. pozitivní seznam recenzovaných neimpaktovaných periodik vydávaných v České republice, takže je využíván při hodnocení výsledků výzkumu a vývoje podporovaných z veřejných prostředků, které jsou vykazovány jako články v českém odborném periodiku. Protože jsem osoba řady „neimpaktovaných činností“, zastávám i v této oblasti svého působení názor, že impakt faktor nemusí být jedinou prioritou, cílem a dokladem kvality. Důležité je, zda má periodikum naději být čteno a žádáno. Trpělivostí, vytrvalostí a součinností celé redakční rady je třeba i v úsilí o zařazení časopisu do mezinárodních databázových systémů a tady se asi cesty směřující k impaktu potkávají, i současná podoba časopisu má šanci poskytnout základní informaci na mezinárodní úrovni formou abstraktu, tabulek a grafů v angličtině.